

פרטיבל מס' 3/41

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', כ"ב באדר א' תשי"א - 6.3.51

נוכחים:

היו"ר ד. צ. פנקס
י. רוקח
ש. דיין
א. בהיר
א. בן-אליעזר
פ. נפתלי
ה. פרדר
א. אלישר
א. ס. גניחובסקי
א. הרצפלד
פ. טנה

חונקים:

שר האוצר א. קפלן
ד. הורוביץ - מנהל משרד האוצר
ד"ר קישרון - משרד המשפטים.
ש. ספיבק - מטעם משרד האוצר.

סדר היום:

- א. שאלות ותשובות.
 1. הענקות לעיריות;
 2. תקציבי העיריות;
 3. דו"ח מבקר המדינה;
 4. תקציב לעבודת הבחירות;
 5. תקציב הבטחון;
 6. שם הכנסה.
- ב. מאזן התשלומים; (ייבוא ללא תשלום).
- ג. התקציבים לשנת הכספים הבאה, ותקציב נוסף.

הישיבה נפתחה בשעה 09.05

א. שאילתות ותשובות:

1. הענקות לעיריות:

י. רוקח: פדוע אין סמלאים את החלטות ועדת הפשנה בענין ה"גרנט-אין-אייצ", ההענקות לעיריות?

י. ר. ד. צ. פנקס: קבלתי אתפול את רשימת ההענקות שנרשמו ע"י משרד הפנים. לפי המוסכס, ואני רואה שהדבר פודר בהתאם לפה שטוכס אזלנו, חלק מקבל 11.2%, חלק מקבל 3.600 ל"י לגולגולת, וחלק מקבל 2.400 ל"י לגולגולת. הסידור הזה נהוג כמעט לגבי כל הרשויות המקומיות, מלבד שש יוצאים מן הכלל אחרים. ירושלים מקבלת 18% מההוצאה הכללית לשרותים ו-50 אלף לירות בגלל היותה עיר בירה. קיים מצב מיוחד לגבי באר-שבע, טבריה, מגדל-גד, צפת ויוקניעם. לגבי העיריות החזקות, נקבע האחוז של 11,4. חיפה מקבלת 265,000 ל"י; רמת-גן מקבלת 50,000 ל"י; תל-אביב מקבלת 547,000 ל"י פלוס 144,000 ל"י עבור יפו. קבלתי לפני ימס אחרים את הסיכוס משיבת ועדת הפשנה, ואני סוכן להשרות אותו עם הרשימה שקבלתי ממשרד הפנים, כדי להוכח, אם המספרים סתמיים להחלטנו.

קבלתי רשימת מספר התושבים שבכל המקומות, ויש לי רושם שהיא אינה מדויקת. בתל אביב רשומים 270,500 תושבים, וביפו - 40,000 תושבים. בנת-ים רשומים 3,000 תושבים, אך לפני כמה ימים נמסר לי ע"י ראש פועצת נת-ים שמספר התושבים שם הוא 7,500. המספרים בכשימה נלקחו פסוף דצמבר 1950.

2. תקציבי העיריות:

י. רוקח: עד היום לא קבלו העיריות אשור על תקציבים שלהם, החקש לשנת הכספים החולפת.

י. ר. ד. צ. פנקס: אני סוכן לפנות למשרד הפנים בשם הועדה, בענין זה, וכן בדצוני לעודר את תשומת לב מבקר המדינה למצב זה, ולשאול אותו, מה יחסו לעובדה זו שהתקציבים שרם אושרו. אם העיריות הגישו בזמן את הצעותיהן, אין סיבה לעיכוב הזה.

א. אליעזר: משרד הפנים משרב לאשר; הוא מוריד סכוסים גדולים ומשאיר דפימים, בלי להראות לנו, מאין לקחת את הכסף החסר.

י. ר. ד. צ. פנקס: דבר זה נכון לגבי ירושלים, אך אינני יודע מה המצב בקשר לעיריות האחרות. אני אתענין בשאלה זו.

3. דו"ח מבקר המדינה:

א. בן-אליעזר: אני מבקש לדעת, מה בענין דו"ח מבקר המדינה.

י. ר. ד. צ. פנקס: בענין זה, אציע לוועדה לאפשר לי למסור הודעה קצרה לעתונות. קראתי סאמר ב"הארץ", הפאשים את ועדת הכספים בהזנחה בענין זה. אני מעונין להגן על הועדה. לפי החוק, יש לשר האוצר שהות של חודש ימים להגשת הערותיו לבו"ח. החק השני של הדו"ח הוגש לפני שבוע. התחלנו לספל בחלק הראשון, אבל אין טעם להעביר את הדו"ח לכנסת בשני חלקים. ברגע שנקבל את הערות שר

האוצר, בסכום את השקפותינו בענין זה, ונעביר אותן, ביחד עם דו"ח
מבקר המדינה, לכנסת. אני מציע להעביר לכנסת את החוברות והקטנות
ששלח לנו מבקר המדינה, על שיטת עבודתו וכו'. גם מבקר המדינה מחשיב
את העברת החוברות האלו לכנסת. אולם, נעשה זאת כאשר נקבל את הערות
שר האוצר. אני אשתדל לזרז את שר האוצר, שלא יחכה חדש שלם עד להמצאת
הערותיו. הושל עלי ע"י הוועדה להכין שיוטא של החלטות בקשר לדו"ח,
ואני עוסק בזה. אנו מוציא מתוך הדו"ח את אותן הנקודות אשר צריך,
לדעתי, להתייחס אליהן במסקנות ועדת הכספים. כשנקבל את הערות שר
האוצר, אביא את הצעותי לועדה. לפני הציבור צריכים לבוא כל המסמכים
הנזכרים בחוק, ולא הייתי מציע להעביר לכנסת את המסמכים האלה בצורה
קוטעת.

א. בהיר:

עד כמה שהבנתי, נפטר הדו"ח לחברי
הממשלה ולחברי הוועדה. אני מניח שבערך
25 חוברות חולקו. באיזה אופן הגיע הענין לפרסום בעתונות? אני
יודע שעל החוברת שאני קבלתי היה רשום מספר סידורי, כך שרק מספר
מוגבל של חוברות חולק. עלינו לברר את השאלה הזאת.

היו"ר ד.צ. פנקס:

שפלנו בוועדה בענין שמירת סודות מספר
פעמים. אני חושב שאפשר להניח הפעם שלא
חברי ועדת הכספים הביאו לידי הפרסום בעתונות, כי הם קבלו את הדו"ח
זמן קצר, פחות מיום אחד, לפני הפרסום ב"מעריב". ב"מעריב" היה כתוב
שזהו שהעתון קבל את ההודעה לפני יום פירסומה; אינני יכול לבדוק אם
זאת אמת, אבל מתוך נסיוני אני יכול להניח שהפעם אין חברי ועדת
הכספים אחראים לפרסום זה.

א. אלישר:

אני חושב שאנו מבקרים יותר מדי את מבקר
המדינה. דעתי היא שרובע שהמבקר חותם
על דו"ח, יוצא הדו"ח משייכותו ועובר לשייכות הציבור. לדעתי, החוק
בענין זה אינו מוצלח, כי הדו"ח צריך לעבור ישר לציבור. זהו נכס
של הציבור שרובע שהוא חתום, והציבור צריך לדעת כל מה שכתוב בו. אינני
נותן חשיבות לבדיקת ציטויותיו של המבקר על ידינו. אני רוצה לשאול
את המבקר, מדוע מצא לנכון, בלחץ לשכת העתונות, לתת תשובות שלא היו
במקומן.

י. רוסק:

ישנו רושם בצבור, ויש להסיר את הרושם
הזה, כאילו כפנו על מבקר המדינה את
ההודעה שמסר. במידה רבה, נובעת המדינות מכך שהרדיו, למשל, הוא
רדיו של מפלגה אחת, בזמן שמחזיקי הרדיו משלטים עבורו מסים.

א. בהיר:

מר אשכנזי, פקיד במשרד המסחר והתעשייה,
ספר לי שבשעה שהיתה אצלו מסלחת של
בעלי התעשייה ופסחורים אצל בירושלים, נודע הענין מיד ל"מעריב", והדבר
פורסם מיד וגרם לכל הבהלה בענין ההנעלה וההלבשה, לפני כחודש וחצי.

א. גנחובסקי:

אני מצטער על גלוי הדעת שנספר לעתונות
ע"י המבקר. היה עליו להביא את הדבר בפני
ועדת הכספים. מצד שני, לא יכול להמשיך מצב כזה, שאנו נסען שהדו"ח
מוציא, ומישהו אחר יפרסם אותו. יש לזרז את השפול בדו"ח עד כמה שאפשר.

ה. פדרן:

כל זמן השתתפותי בוועדה זו, הערכת את
האווירה העניינית בתופה. לפי דעתי יכולה
התפתחות העניינים בקשר לדו"ח מבקר המדינה לגרום לנו נזק רב. זהו דו"ח
רציני, וכל אחד יודע שיש לתקן את המנגנון ועניינים רבים במנגנון.
מצד שני, כולנו מעוניינים לשמור על המנגנון. אני מניח שבגם הממשלה
והכנסת שיבואו אחרי פטילה זאת וכנסת זאת, תצטרך לשמור על המנגנון.
בגלל כל הסנסאציה בעקבות דו"ח מבקר המדינה, הלך הרוח בקרב הפקידים
הוא ירוד. אם הכוונה לנהל בקורת סקיפה בקשר עם הדיונים על התקציב,
וברור שאם יוגש תקציב רק ל-4 חדשים יש להגביל את זמן הבחינות לפחות
ט-30 שעות - הרי במסגרת וויכוח כזה אפשר יהיה לדבר על שאלות אלו.
אחרת, יש להחיש את הגשת הערותיו של שר האוצר, להעביר את הדבר לכנסת
ולנהל וויכוח בשאלה זו.

היו"ר ד.צ. פנקס:

לפני חדש ימים נבחרה כאן ועדת טשנה
שמטסקידה לדון בשאלות מבקר המדינה.
ועדת טשנה זו יושבה פעמיים, שלא בהשתתפות כל חבריה, ועשתה, לדעתי,

עבודה טובה. הוערה הזאת הציעה שינויים לחוק מבקר המדינה, לאור הנסיון בטשן שנה זאת. נקבע דיון על הפעילים שיש להכניס לחוק. אינני חושב שיש להכניס לחוק שנויים על הפרוצדורה של מסירת הדו"ח. החברים כאן מציעים לפסור את הדו"ח לציבור לפני מסירתו לאינסטנציה מסוימת של המדינה, ושהציבור יקרא רק דוקומנט אחד. החוק קובע שהדו"ח צריך להיות מלווה בשני מסמכים נוספים - הערות שר האוצר והצעות להחלטות של ועדת הכספים. אני חושב שיש לפרסם את החומר כולו בבת-אחת. ישנה דרך שניה, ואינני חושב אותה לטובה, שהדו"ח יובא קודם כל לכנסת לקריאה ראשונה, יועבר לוועדת הכספים ויוחזר לכנסת לקבלת החלטות. אני סבור שהדיון יהיה יותר ענייני אם נלך בדרך שנקבע בחוק לכתחילה. כשנביא את ההצעות לשינויים בחוק, יוכל כל חבר להציע את השנוי הזה בפרוצדורה, ולהסתייג עליו. יתכן שהכנסת חשבה את החוק. כל עוד החוק לא שונה, אין לשנות מן הכתוב בו.

לגבי ההודעה שפטר מבקר המדינה לעתונות,
הרי ברצוני לומר שהוא הריא אותה לוועדת המסנה לפני שפטר אותה. אנו לא ראינו כל סיבה לעכב את ההודעה. חשבת שאם המבקר יסביר שלפי החוק עליו להגיש את הדו"ח לוועדת הכספים, הרי דבר זה עלול לשהר את האוירה. המסקנה מכל הבירור הזה היא, שנקש את שר האוצר לסיים בהקדם את הכנת הערותיו לחלק השני של הדו"ח. איננו מציע לקשור את הדיון על תקציב המדינה בדיון על דו"ח מבקר המדינה.

א. בן-אליעזר:

ברצוני להיות נאמן לחוק כמו שהוא היום, ולכן לא השתמשתי בחומר שבדו"ח לסוכת אינטרסים שלדעתי הם האינטרסים של המדינה. אולם, אני מתנגד לדעה שיש לפרסם את הדו"ח רק כאשר הוא מלא. לא נתקבלה על כך כל החלטה בוועדה או בכנסת. דו"ח מבקר המדינה הוא אחד הדוקומנטים החשובים ביותר שיש לכנסת. כל חבר כנסת צריך לשמוע על שיש דו"ח כזה. אנו עומדים לפני בחירות. אינני רוצה לפעול נגד החוק ולגלות סודות. אולם, הדו"ח מתאר את מצב המדינה, ויש לי ושות' להשתמש בו. אני מבקש את חיו"ר, להפעיל את ועדת המסנה על סנת שמו"ן זה יפורסם. המצב קיום הוא בדיוק כאילו הדו"ח לא היה לגבי.

פ. נפתלי:

החברים פעריפיים לקרוא את העתון כאשר את המסמכים שהם מקבלים כחברי ועדת הכספים. החברים שקראו את הערות שר האוצר לחלקו הראשון של הדו"ח, צריכים להודות שבמקרים רבים האערות חשובות לעצם העניין. אני מדבר לאלה שאינם רוצים להשתמש בדו"ח רק לתעמולת בחירות, אלא רוצים לספל בו לעצם העניין. לעתים חשוב לשמוע את הערות האלה. אנו רוצים שהיחס לדו"ח יהיה רציני, ועלינו לשטור על החוק. פה הוחלט על ספול בדו"ח בשני כוונים: (א) מסירת הספול בהצעות בקשר לשנוי החוק, לוועדת המסנה; (ב) סיכום מסקנות הועדה ע"י חיו"ר. דברים אלה נעשים.

הי"ר ד.צ. פוקס:

אנו חייבים, כוועדת כספים, להעביר את הדו"ח השלם לכנסת. פה שיש בידינו כיום, הוא הדו"ח השלם, ומה שלא ניתן בו - לא ניתן, ומוסבר בדו"ח, סדוע לא ניתן. אין לנו אפשרות לספל בשני הכרכים שקבלנו לפני שמיעת הערות שר האוצר. לפי החוק, יש לשר האוצר שהות של 30 יום לשם הכנת הערותיו. אברו רק שמונה ימים מצום שהוגש החלק השני של הדו"ח. נשתדל לזרוז את שר האוצר, על סנת שלא בצטרך לחכות 30 יום. החוק קובע שלמבקר המדינה אסור למסור את הדו"ח אלא לוועדת הכספים, וועדת הכספים צריכה למסור את הדו"ח בצדוף הערות שר האוצר אך ורק לכנסת, ולא לעתונות. בהמשך עבודתנו, אני מקווה שנקבל את הדו"חות בזמן, ושנקבל גם דו"חות ביניים בשאלות שונות, והעבודה תהיה יותר סדירה מאשר בפעם הראשונה.

א. בהיר:

אני מציע שתפורסם בעתונות כל הפרוצדורה בעניין זה, ושהועדה תביע את דעתה בפרסום זה, שהעתונות לא נהגה כפי שהיתה צריכה לנהוג לגבי דו"ח מבקר המדינה. ושאונו מצטערים על כך שעושים חומר זה מכשיר שאינו לעצם העניין.

אני מתנגד להצעת חבר הכנסת בהיר, כי
כל פרסום נוסף בענין זה יעורר מחדש

י. רוקח:

את כל הענין.

היו"ר ד.צ. פנקס:
מהכתוב בעתונות נתקבל רושם, כאילו
ועדת הכספים הציעה את חובתה בענין
זה. המבקר הגיש את הצו"ח באיחור, מתוך ניטוקים משלו. אנחנו עשינו
ועושים את שלנו, ועל כך אני רוצה למסור הודעה לעתונות. כן אמסור
בהודעה, על תפקידה החינוכי של העתונות, שלא סלאה אותו במקרה זה.

שר האוצר א. ספלן:
הייתי עסוק בשבוע האחרון, ולא הפסקתי
להשיב על דו"ח מבקר המדינה. קבלתי רק
העקפה אחת מהדו"ח, והמשרדים לא קבלו אותו, מה שגורם לעכובים. יתכן
שאני אמסור את הערותי, ואבקש רשות, בקשב לענף אחד או שניים, להוסיף
הערות אחר-כך. על כל פנים, ברור שיש לפרסם את הדו"ח בהקדם, ולפוזץ
את הערפל שנוצר סביבו.

4. תקציב לעבודת הבחירות:

י. רוקח:
אני מציע להקציב סכום מסוים לעבודת
ועדת הבחירות. שמעתי מיו"ר ועדת החוקה
חוק ומשפט, שמשרד הפנים טוען שאינו יכול להתחיל בעבודה מחוסר תקציב.
אינני רוצה שיאשרו שענין התקציב שמשם סיבה לראיית הבחירות.

היו"ר ד.צ. פנקס:
אני מציע שנפנה מיד למשרד הפנים, ונבקש
מסנו להגיש לנו תקצת תקציב בחירות.
איננו יכולים לנסות לבנות תקציב זה בעצמנו, אך אנו יכולים להביע
נכונותינו לדון בשאלה זו מיד כשנקבל הצעה.

א. בהיר:
אם נקציב תקציב לבחירות, כל זמן שחוק
הבחירות עוד אינו, לא נוכל להשתמש בתקציב
הזה. הדבר הראשון שיש לעשותו הוא, הכנת רשימת הנוחרים. כל זמן שאין
יודעים, למי הזכות לבחור, אי-אפשר לגשת להכנת רשימת הנוחרים. אני
סבור שאביע את רצון כלל הכנסת, אם אומר שיש להוציא את המעיף הזה של
קביעת בעלי זכות בחירה מתוך חוק הבחירות הגדול, ולהעבירו לכנסת לפני
שפעבירים את החוק כולו, כדי שהממשלה תוכל לגשת להכנת רשימת בעלי זכות
בחירה. הפעם רשימת הנוחרים גדולה בהרבה מהרשימה שהוכנה בקשר לבחירות
לכנסת הראשונה. אני מציע שהיו"ר יפנה בענין זה לוועדת החוקה חוק ומשפט.

היו"ר ד.צ. פנקס:
יו"ר הכנסת פנה לוועדת החוקה חוק ומשפט
בענין זה. חברים מסויימים מהועדה הזאת
מתנגדים להצעה. אולם, דבר זה אינו מעכב את דבישת התקציב. הממשלה צריכה
להציע תקציב בחירות. לפי דבריו של מר צילן, שהוא מומחה לעניני בחירות,
תוכלנה הבחירות להתקיים לכל המוקדם באוגוסט.

י. רוקח:
יש לי דוקומנט רשמי ביותר ממשרד הפנים,
מאיש מקצוע העוסק בענין זה, לפיו תוכלנה
הבחירות להתקיים ביוני.

שר האוצר א. ספלן:
אני טוכן לשלם את הכסף, ברקע שתהיה הצעה
בענין זה. אני אודיע זאת בכנסת. סחר
בבוקר אכתוב למשרד הפנים, ש-24 שעות לאחר שיגישו לנו הצעת תקציב, בעמיד
לרשותם את הכסף. פניתי לוועדת שרים עוד הבוקר, בדרישה להגיד לי מהו
התקציב הדרוש לבחירות. אינני רוצה שיבואו בפענות, כאילו בגלל עניני
תקציב דוחים את הבחירות.

5. תקציב הבטחון:

י. רוסק:

מה בענין תקציב הבטחון לשנה הבאה?

היו"ר ד. ז. פנקס:

המצב בקשר לתקציב הבטחון דומה למצב בקשר לכל התקציבים האחרים.

שר האוצר א. ספלן:

אני מציע שועדת הכספים תדון על תקציב זה, ותיסדר לה רשות לאשר תקציב בטחון לתקופה של ארבעה חודשים. אני יוצא מההנחה שבחודש יולי תהיה כבר כנסת חדשה.

6. מט הכנסה:

י. רוסק:

אני מבקש לקשור את הדיון על מט-הכנסה בדיון על התקציב. אני מבין שיהיה דיון על התקציב, בין אם הוא יהיה לתקופה ארוכה או לתקופה קצרה יותר. קבלתי שוב דרישה מחברת הכנסת אידלסון, להפריד בקביעת מט-הכנסה של הבעל מוהאשה.

שר האוצר א. ספלן:

גם לאוצר יש שורה של הצעות בנוגע למט-הכנסה. אולם, אי-אפשר לדון עליהן בלי קשר עם התקציב. על אופן הדיון על התקציב, עוד אמסוד בישיבה זו. עכ"פ, כל החלטה שתקבל ע"י הכנסת השניה בנוגע למט-הכנסה תחול מהראשון באפריל, כך שאין מה למהר. מה שישלמו כעת למט-הכנסה, תהיה מעין מקדמה. אינני חושב שכנסת זו צריכה להכניס שינויים גדולים בחודשים האחרונים לכהונתה.

ב. מאזן התשלומים (ייבוא ללא תשלום):

א. אישר:

אחרי ששמעתי את הרצאת היו"ר, באתי לידי הכרה שכולנו, לאט לאט, ביודעים ובלא יודעים, פתכונים לקראת המצב הבולט ביותר, שאין לנו כל תכנית עד עכשו. זוהי תוצאה של חוסר תכנית קבועה אשר תתאים למצב בישראל. אנו רוצים לחקות את המדינות הגדולות והמבוססות, אשר הגיעו למצב סטאטי, במקום להביא בחשבון את מצבנו המיוחד של קבוץ-גלויות, אשר צריך להביא אתו גם את קבוץ כל ההון היהודי הנמצא עדיין בגלויות. לא חשבנו, כיצד לעשות זאת, ולכן אנו משלמים מחיר יקר - ירידה מההיטה של שער החליפין שלנו, בזמן שלפני שנתיים ראה ה"מקומוסיסט" לנכון לכתוב, כי הלירה הישראלית עומדת במצב יותר טוב מהלירה שטרלינג. אינני רואה כל דרך לצאת מהסבך שלתוכו נכנסנו, אלא ע"י עזרה ממשית מארה"ב בסך 500 מיליון דולר. כל הפליאטיבים והשנויים היום יומיים שאנו סכניסים בענייני מטבע זה, בענייני השקעות, אינם עוזרים ולא יעשו. לפני שנתיים הצעתי לבטל בהדרגה את הפקדון על המטבע הזר, לא רק סתוך כך שיש לנו צורך במטבע זר, אלא גם מפני שיש צורך להציל את שפי היהודים בגולה. פלחמט עולם מתקרבת, וטרם עשינו צעד מתאים בכיוון זה. אם נותר על הפיקוח על מטבע זר, הרי שלא יהיה מה להבריה. כל שיטת הפיקוח לא באה, אלא כדי להשתלט על הישוב הישראלי, כדי להשתלט על העולים ולהעבירם למחוז חפצם. הפקדון הזה הוא רצון של ספלגה אחת, בעזרת פוליטיקת סטויימת, להשתלט על הציבור ללא צורך. יש הכרח להעלות לארץ את ההון היהודי, אשר ספנו יכולנו להבנות במדי סכסימאלית. אילו היה האוצר מסיק את המסקנות ההגוונות והאמיתיות מסצבנו המיוחד ומהמצב הכספי אשר אלינו הגענו, היה צריך לקבוע ישיבה מיוחדת

עיונית, אשר תדון בכובד ראש בשאלה - בכמה זמן ובאיזה הדרגה נוכל לבטל את הפיקוח על מטבע זר. כיום כבר איננו שולטים במטבע. כל הנחה אשר ניתנה ע"י האוצר הפכה לשיטת ביטול הפיקוח על מטבע זר. נתנו שער חליפין מיוחד לעולה, וזו התחלה של "מלטיפל רייטס" - שער כפול. גם לייבוא ללא תשלום יש שער מיוחד. הכנסנו שערי חליפין רבים. הדיסקרציה הניתנת לאוצר במקרים רבים, מתנקטת במצב ומסכנת את שער החליפין במידה גדולה. אני מציע שהאוצר או יו"ר הועדה יהיו היוזמים של ישיבה מיוחדת לדיון רציני בשאלת הפיקוח על המטבע הזר וביטולו בהדרגה. דבר זה יביא להרווחה גדולה. עוברים כספים מאירופה לאותם המקומות אשר סכנת המלחמה רחוקה מהם. חלק מן היהודים אינו יכול להעביר את כספו לאותם המקומות, בעקר מאמריקה הדרומית. בשבוע אחד, הועברו שלושה מיליארד דולארים מאמריקה לפונטה-ביריאו ולקראקס, כדי להגן על מצבם שם. במקום לפתוח שערים, על מנת שיבואו כספים אלינו, מונעת הדוקטרינארות שלנו מאתנו את האפשרות לנצל את ההון העצום שהסכנה מרחפת עליו שילך לאיבוד.

היו"ר אומר, בהצעותיו, שכספי הלאום, כספי הסגביות, הקרנות והמילונות של הממשלה, צריכים לאפשר את קניית מיצרכים החיוניים של הממשלה. אני סבור שאיש אינו יכול לתקופם נגד זה. היו"ר מודה בשערים שונים. לא ראיתי שהיתה גבולה חריפה לכך. זה שנתיים וחצי שאני דורש שערים שונים. קביעת שערים שונים, סוף לבטל את הפיקוח. אני מציע שייקבע שער חליפין מיוחד לייבוא ולתיירים, כמו שהדבר נהוג במקומות אחרים. איננו יכולים לשנות את העם היהודי, שעדיין לא הסתגל לכך שהמדינה הזאת היא מדינתו, והוא מבריה ומקיים שוק שחור. יש להקל על העם הזה, ליהפך לעם ישר, בונה ויוצר. הגיע הזמן שנבין את הדברים האלה. שר האוצר דבר על סתווכים. הוא שכח שיהודי בגרוד אינם יכולים להוציא את כספם סבגוד, אלא ע"י סתווכים, בצורות מסוימות. שר האוצר אינו מתנגד לכך שיהודי בגרוד יוציאו את כספם מעירק ע"י סתווכים. מדוע הוא מטיל עליהם חומרות, עד שהם אינם יודעים למי ללכת? רק מעטים הסתגלו לחשוב, לא כפי שחשבו אבותיהם בגולה. אם נבטל את הפיקוח בהדרגה, הרי הדולר יבוא, מדינת ישראל תהיה בעלת אמצעים, ותהיה לנו אפשרות להחזיר את שער החליפין שלנו לרמה הוגנת, במשך שנה וחצי מהיום.

יתכן שקולי נשמע במדבר, אולם, מונסחמי שבקרב החדשים הקרובים יובלט לעיני כל כי צדקתי, ואני מקווה שלא נאחר את המועד.

כפי שאמרת, הייבוא ללא תשלום אינו ייבוא ללא תשלום, אלא תשלום ללא ייבוא. כשהלך האוצר בדרך של איסור מתנות שמסקלן 10 ק"ג, הצעתי לו לעשות מה שעשתה בירות, מדינה קטנה, אשר הנסיון הזה הצליח בה, ולקחת 10%. אני מוכן ללמוד דבר טוב גם מבירות. שר האוצר אמר לי אז שדבר זה יהיה בלתי מוסרי, מה הוא עשה כיום? במקום 10% הוא מקבל 50%, מייקר את החיים, ואינו נותן אפשרות להביא את האמצעים ארצה. מדוע הדבר, שרוב הייבוא ללא תשלום מובא ע"י יהודי עירק.

אני שואל, מה יזיק למדינת ישראל ייבוא ללא תשלום של מצרכים אחרים, לאו דוקא חומרי בנין? למה לא תהיה לנו רזרבה עצומה של מצרכים, אשר תהיה אפשרות להוציאם לארצות אחרות? אם יהודים מבראזיל אינם יכולים להביא חומרי בנין, מדוע לא יביאו קפה? מדוע צריך להמשיך בשיטה זו של קביעת מינימום של 25,000 דולר? מדוע לא יכול להיות אותו הסידור לגבי יהודי שירצה להביא חומרי בנין בכסום יותר קטן, או לגבי יהודי שיקבל במתנה כסום יותר קטן?

בייבוא ללא תשלום יש דיסקרציה מיוחדת לשר האוצר ולשרים אחרים. כל ההצעות שהושמעו, גם הצעותיו של מר פנקס, לא יביאו את הרפואה השליטה למצבנו המחמיר. יש רק דרך אחת בעיני זה - לקבוע רשימה של סחורות שמוותרות יהיה להביאן לארץ כייבוא ללא תשלום, בתנאי שלא יזיקו לתעשייה ולחקלאות. במקום לקבל 50%, יש להכניס אתשכל הסחורה המונבאת לארץ תהיה חייבת בתשלום אחוז ידוע לאוצר במטבע זר. אז, ורק אז, נוכל לצאת למרחב.

ה. פרוור:

ברצוני לומר פלה אחת לחבר הכנסת אלישר, שצטט את ה"אקונומיסט" מלפני שנתיים וחצי. אפשר ללמוד שההתפתחות באנגליה, שעל כל פנים שם הצליחו, ע"י שיטת פיקוח מסויימת, לשפר בהרבה את המצב. הם הצליחו לשפר את השיטה. אם יש לי בודיה, אני מעדיף לשפוך על ידיעות ה"אקונומיסט", מאשר על הדברים ששמעתי מסרא אלישר, ומציע להשתמש בשיטה מסוכנת של יבוא בלי הקצנת דביזים, גם למצרכים חיוניים - מה שאמור, לדעתי. לדעתי, ההתפתחות של 3 החדשים האחרונים היתה שגיאה קשה גסה מצד האוצר. אני יודע ששר האוצר התנגד לזה, אולם, ישנה אחראות קולקטיבית. לא היה כדאי, בשביל 6 מליון דולר, להביא לאי-הבטחון השורר עכשיו בחוץ לארץ. כיום ישנו פחוח או יותר קו מסויים, וצריך לדאוג לזה שיהיה מצב ברור גם בחו"ל בנוגע להשקעות. תנאי חשוב לכל השקעה הוא, שאנשיים יודעים מהי הפוליטיקה הרשמית. בזמן האחרון היו תנודות רבות בענין זה.

אני מוכן לקבל את היבוא ללא תשלום, בשלושה תנאים מוקדמים, אשר אני מבין שהממשלה שומרת עליהם. (א) צריכה להיות השקעה אמיתית; (ב) צריכה להיות דאגה לכך שאנשיים לא ישתדלו לקבל קורס יותר נפוץ. צריך להיות קורס מסויים, שאמור יהיה להציע קורס נפוץ פטנו על מנת לקבל את הדולר. (ג) צריך להיות פיקוח מסויים על הפחירים. לא יוכל להיות משחק כזה, שמשלמים מחיר נפוץ בשוק מקבלים בחזרה את הסכומים ע"י מכירת הסחורות או הנתיים בלי פיקוח ובמחירים מוגזמים. אני רוצה שיקבע מהו המקסימום. במקרה זה, צריך להיות מחיר לסחורות. אם יהיה פיקוח, שיאפשר רווח סמקסל- מתקבל על הדעת, אפשר יהיה לשמור על האינפרטיים של המטבע שלנו.

אני מציע לעבוד לפי השיטה החדשה תיכף ומיד. בשבילי, המופונש המכריע הוא - קבלת סכומים גדולים. לפי דעתי צרפכה המגמה להיות, פרטיות להשקעות, ואני רואה התקרבות למגמה זו בהצעה החדשה.

דעתי היא שהצעותיו של סר פנקס הן סכוונות יותר מהדרכה פנימית מאשר לקבלת קו בפוליטיקה הכלכלית. אני מבין שבתכניתו של סר פנקס יש אי-התאום בין התצרוכת שלנו לבין הדולר שברשותנו. אי-אפשר להגיד שלא נקנה חיסה באם לא יהיו לנו הדביזים לכך.

שטח האקספורט הוא לדעתי מוזנח. אני מוכן לשלם לאוצר דוגמה של בית-חרושת בארץ זו, שאינו יכול לשווק סחורה, כי קיים הפרש של 10% - 15% בנוגע למחירים. כיון שמחירי השכר גבוהים בארץ, הם אינם יכולים להתחרות עם אמריקה. חסר להם סכום קטן. אם אנו יכולים לקבל דביזים ע"י מתן פרמיות מסוייסות בלירות ישראליות, אינני מבין מדוע אין עושים זאת. הממשלה צריכה לעשות פשהו בשטח זה של היצוא בית-החרושת שדברתי עליו, הוא במקרה בת-חרושת הקשור עם רפוי-שבניים. יש ללחוץ על האנשים בענין היצוא.

ברצוני להגיד מלים אחדות בקשר לשאלת הקורס בנוגע למוסדות התנועה הציננית. זוהי שאלה רצינית, כי הסדוכר הוא ב"קש מאני". המוסדות פעבירים את הכסף בקורס מסויים, אולם פה ישנם התיקרות. אני מציע לאוצר לתת למוסדות אלה את הקורס הרשמי, מלהוסיף להם תמורה נוספת בכסף ישראלי. איננו יכולים להתחמק מזה. אני מציע לאוצר להביע לפשרה אתם, (א) יש לרכז את האמצעים של כל המוסדות; (ב) יש לשמור על הקורס הרשמי, אבל לתת קונספיות אחרות, כלומר, לתת להם מיסון נספף בתור הלואה או בתור פרמיה.

המצב בשטח זה הוא מעורפל מאד. לפי דעתי יש הכרח לעשות תכר מה כדי לשפר את הקורס שלנו בחו"ל. שר האוצר וסר הורוביץ אינם אוהבים לשמוע זאת. לדעתי צריך להתחיל בפעולה בשטח זה, דומה לזו שנעשת בשוויצריה ובארה"ב.

אני מציע לשקול את האפשרות להביא לארץ חלק מהכסף שרוצה להיות מוכר ממוצות אחרות. דבר זה אפשרי בתנאי שתמסר הצהרה מצד האוצר, שאדם שיש לו חשבון בדולרים בארץ זו, יוכל לקבל את הדולרים שלו בכל רקע. כמובן, לשם כך עליו להיות תושב חו"ל.

שר האוצר א. ספלון:

בעוד ימים מספר יתפרסם צו בענין זה.
הצו יופיע על ספך החוק לעבוד השקעות
הון, ויאפשר להחזיק בבנקים מסויימים בפוזיטים של תושבי חוץ. הם לא
יהיו זכוכים לרשיון מיוחד כדי להוציא את הכסף ברשיון מהארץ. ניתן לצו
הזה פרטום.

היו"ר דג. פנקס:

לפי החוק לעדור השקעות-הון, היה
צריך שר האוצר לפרסם תקנות. הוא
עשה זאת, אבל לא ניתן לדבר זה פרטום מספיק. אני מציע לכלול בהודעת
שר האוצר, שתנתן גם לעולים זכות זו.

פ. נפתלי:

אני רוצה להסתפק בהערות קצרות כלליות
ולדבר על ההצעה שלפנינו. ברצוני להעיר
הערה כללית לשר אלישר. יש לדעת שבכל ארץ הסבב שונה בתקופות שונות. יש
צורך להתאים את הדברים למצב מסויים. אני מקבל את דבריו של שר הורוביץ,
שהולכים בענינים אלה בצורה של בסיונות ושגיאות. אני מקבל את הטענה
שבדרך זו נוכל לשפר את המאזן. אינני מעריך את דבריו של שר אלישר, כשהוא
אומר שהציע את אותה ההצעה לפני שנתיים, כי יתכן שההצעה נכונה היום ולא
היתה נכונה לפני שנתיים.

אם הצעותיו של היו"ר הן חומר להדרכה
ומכשיר בשביל הממשלה והאוצר, איננו צריכים להתווכח על הנוסח של כל
סעיף, אלא רק על הדברים הכלליים. אני מקבל את הערות היו"ר, כהדרכה
כללית לממשלה, בשני סייגים עקרוניים: א). היו"ר קושר הכנסות מסויימות
במאזן התשלומים עם הוצאות מסויימות. בסציאות תהיה דרושה גמישות
גדולה, כי לא תמיד יהיה הדבר אפשרי. ב). אינני מקבל את צורת הניסוח
בסעיף 6(א). אין זה מספיק שנקבע שהסחורה המובאת ליבוא ללא תשלום,
לא תזיק לתעשייה ולחקלאות. ישנם דברים מיותרים, אשר אין יצור מקומי
שלהם, אולם הם בזכוז גדול של כחותינו להעביר כספים. לכן אני מציע לומר
"לאותן הסחורות הרצויות", במקום "מלבד סחורות העלולות להזיק קשה לתעשייה
ולחקלאות". אינני אומר לכתוב "חיוניות", אולם אני מציע שתוכן רשימה
של מצרכים אשר הם רצויים לנו בארץ.

מלבד שני הסייגים האלה, אני מוכן להצביע
בעד העברת הצעות היו"ר כחומר הדרכה לאוצר.

ה. הרצפלד:

מה קרה בענין הפרטום, לפני חודש וחצי,
אשר גרם לבהלה בשטח ההלבשה וההנעלה?

י. רוקח:

ההתרוצצות והסלה הורסת אותנו במובן
הכלכלי. אני מזהיר את הועדה ואת האוצר
מפני האינפלציה הדוהרת ברחוב. אינני יודע היכן הגבול, והיכן יפסק הסבב
הזה. כולם דורשים תוספות למשכורתם, בעקב ההתיקרות בשוק. בסבב כזה,
כל תקציב ששר האוצר יכין לא יהיה תקציב. אמנם הוא מקבל סם-הכנסה, אולם
זה אינו מסתלם, כי המחירים עולים. לפי הצעת היו"ר ועדת הכספים כתבתי
מכתב למשרד הבריאות, על מנת שנשכ ונקבע ביחד את הדברים. קבלתי תשובה,
שלפי הקונסטוציה אי-אפשר לעשות זאת, כי הממשלה יכולה לנהל מו"ם רק עם
ארגון עובדי המדינה, ולא עם עובדים אחרים. איך אפשר לקיים משק בארץ
הזאת, כשגם מוסדות צבוריים וישרים נאלצים ללכת לשוק השחור, על מנת להפנע
מהפסקת השרותים החיוניים ביותר.

אין קונטרול על המוסדות העוסקים בחו"ל
בלירות ודולרים. חברות שונות מוכרות בתים בשטרלינגים ובכסף זר אחר.
מסקורות אלה, היו צריכים להיות לשר האוצר סכומים גדולים מאד, כי המכירות
אינן נעשות בזול.

אי-אפשר לעבוד בצורה זו של מחסור בכל
דבר, ושל אי-תאום בין הדברים. אם מספקים מלט, יש לספק גם ברזל. ישנו מפעל
של עבודות קש המפרנס 30 משפחות זקנים וזקנות, אולם יש להם חומר רק
לעוד שבוע, ואינני יודע מה יהיה אחר.

אני מסכים להצעות היו"ר, מלבד בסעיף
האחרון, 6(ג). אינני מסכים לדברי שר נפתלי, הרוצה לבטל את הרעיון העקרי
שבהצעותיו של שר פנקס, ולא לתת לסחורות להגיע לארץ. יש להרחיב בהרבה את
הרשימה.

אני מתנגד להגבלה שבסעיף 6(ג) לשם
מה הנקודת הזאת על האנשים? לדעתי פעיף זה הוא מיותר.

א. בן-אליעזר:

אינני יודע כמה ימים תאריך התכנית הזאת, ואין לי כל בטחון שלא יבוא שנוי בעוד זמן קצר. טובה גמישות בשטח הכלכלי, ולפעמים יש לשנות את הדברים בהתאם לתנאים. אולם, אסור לקבוע תורות מסיני, עם עקרונות של "הרג ובל יעבור". לי יש רושם שהממשלה הזו עשתה הפעם מעשה שאיננו נובע משיטה או מסרה ידועה, אלא בא כתוצאה מלחץ של הרגע. מחר תהיה הממשלה סוכנה לעשות יותר כדי להשיג את דולר, משום שכל המקורות החיוביים שהיו רצויים לנו נסתמו. המילה הרצינית ביותר בשביל הממשלה הזאת היא, חוסר אמון עמוק שקשה מאד להתגבר עליו. אנו תלויים בכשרונות של אדם זה או אחר, להשיג הלוואה פה ושם או לקנות דולרים, ואחרת אנו חנוקים. על הפעולות שנעשות עכשיו אינן תוצאה של שיטה אשר לה מסרה ידועה. לו היתה שיטה ככל הדברים האלה, היתה הממשלה יכולה למנוע את עליית מחיר הדולר בצורה כה מנהילה. כמעט 50% מתוך היבוא של כ-6 מליון דולר חומרי בנין, עברו לממשלה. לו היתה הממשלה זורקת מליון דולר לשוק, כדי להוכיח שקל להשיג דולרים היא לא היתה מקבלת מכה כה קשה. מסרת האוצר היתה להשיג את הדולרים ויהא מה. אתן דוגמא סנקרת את העיניים. בעיני ראיתי סכתב מספרד האוצר - אינני רוצה לומר מי היה חתום עליו - בענין כלכלי: סוחר הביא סחורה לארץ בסכום של 20 אלף לירות. הוא ניהל מו"מ עם מנהל מחלקת התעשייה הכבדה והקלה, על מנת לשחרר את הסחורה מנהל מחלקת התעשייה הכבדה החליט לשחרר את הסחורה, בתנאי שהיא תעמוד לפיקוח של הממשלה בעיני מסידים. לכך היה דרוש אשור של האוצר. מנהל התעשייה הכבדה קבל תשובה מספרד האוצר בנוסח זה: "אנו מתפלאים על החלטתך. אנו מוכנים לשחרר את הסחורה, לא בתנאי שהסחורה תעמוד לפיקוח, כי אתה יודע מה ערך הפיקוח היום, אלא באם הסוחר יעמיד לרשות הממשלה 20 אלף דולר, ואז הסחורה תהיה ללא פיקוח". הסוחר הוא בסחורה רצויה מאד, בדיקטים. אני מוכן להביא העתקה מהסכתב. אני מתאר לעצמי שישנם סכתבים רבים מסוג זה. מה היתה גישת שר האוצר בנוגע לניירות-הערך? כל הזמן ידעו שהחלטת השר היתה אלה אינה רצויה, אבל ברגע שנחנקו, החליטו לעשות זאת. בדיוק באותה הצורה עוד יחרימו פעם דברים אחרים, על מנת למכרם בחו"ל, ולקנות תמורתם מזון.

מר פנקס רוצה להציע הצעות; מישהו אחר יציע הצעות אחרות. זמנן של ההצעות האלה מוגבל מאד. העיקר הוא האמון.

קראתי בעתונות על מצב מיוחד בדרום אמריקה, ועל כך שבארה"ב מתכננים חוק להחרטת כספי אלה שאם נתינים דרום אמריקאיים, אולם מוצאם מארצות רוסיה. ברור שהכוונה ליהודים. חוק זה יקבע גורלם של מאות אלפי דולרים. מדוע אין הממשלה עושה מאומה על מנת להציל את הדולרים האלה, על מנת להביאם הנה? יהודי אירופה נמצאים זה שנה שלימה במצב של פניקה. מדוע לא נעשה דבר, על מנת להבטיח את כספיהם?

אני חוזר על בקשתי למשרד האוצר, למסור לנו רשימה מפורטת של הסכומים שנתקבלו ע"י הקרנות והסגניות של כל המפלגות לסובת האוצר.

הייתי רוצה לדעת, איך יכולה חברת "אפפל" בארה"ב, שכל תכניותיה הן בקשר עם השקעות בא"י, להבטיח תשלום דיבידנדה וערך המנייה בדולרים.

קראנו על חברה קנאדית המקבלת על עצמה לקנות מזונות ותבואה עבור א"י. האם היא עומדת בקשר עם הממשלה? אם כן, מה הם התנאים?

הוותיקים עוד ישנה רזרבה מסויימת, אבל למסקים החדשים קשה לחיות. בזמן שלא העלו את המחירים, פרט למחיר החלב שעלה ב-5 פיל לליטר, הרי הגרעינים והשעורה, החציר וכל יתר הדברים עולים לנו בהרבה יותר מאשר עלו לפני שמתים. בינתיים היתה שנת בצורת, החלקאים אינם יכולים להתקיים כך, בפרט כשהם צריכים לשלם בעד כל דבר, גם לצרכיהם הפרטיים וגם לשם קיום טשקם, מחירים מופקעים, צריך לחשוב על העלאת המחירים של התוצרת החקלאית, כי אי אפשר להטיל את המסמעת רק על חלק אחד של הישוב. אילו היו מקבילים את רווחיהם של כל החוגים, לא היה איכפת לי אם לא היו פעלים את מחירי התוצרת החקלאית. אני אומר שיש להגביר את הפיקוח, ברור שכשפועל אובד בנית-חרושת, ורואה את הרווחים של בעל בית החרושת, אינו יכול להסתפק במסכרת של 3 ל"י ליום, בשעה שהרווח של בעל בית-החרושת בא לו רק ע"י עבודתו של הפועל, כולנו צריכים להתאחד על כך שיש להגביל את הרווחים, הרווחים של כולם, ולא רק רווחים של סוג זה או אחר. אולם, כשדנים כאן בוועדה בשאלות מסכרות, אחדים מאתנו טוענים שיש להעלות ששכורות של בעלי הדרגות הגבוהות יותר, כגון השופטים. יש מי שאומר שהתפקיד האחראי, מוסיף לעובד כבוד וסיפוק. אולם, ילדו של בעל המסכרות הנמוכה צריך להצות מהחיים החטריים, בדיוק כמו ילדו של הפקיד הגבוה. אם הפקיד הגבוה מסכסך יותר, הוא מקבל עבודה הנותנת יותר סיפוק. אני מסכים לכך שיוגבל שכר העבודה של כולם, סגלבר אלה המרווחים מעט מאד.

אני טוח שהצעת היו"ר היא, לא לדרוש מהסתדרות הציונית את הדולר בקורס רשמי. בחלק זה הוא צודק. בשטח ההתיישבות למשל, יש צורך להביא דברים ומכשירים, העולים בדולרים. יש לאפשר להתיישבות להמשיך, ואם צינינתן למוסדות המיטבים יצא בקורס נמוך, בעד הדולר, לא תוכל ההתיישבות להמשיך באותה מידה.

היו"ר ד.צ. פנקס: התוצאה מהצעתו האחרונה של מר דיין היא הרטובנית יותר לגבי ההתיישבות מאשר היבוא ללא תשלום. נצטרך לשלם בעד חיטה בדולרים שיעלו כפליים, ונצטרך לכן להכפיל את מחיר הלחם.

ש. דיין: אני מדבר על ההשקעה בהתיישבות. אני רוצה להבדיל את ההתיישבות לטובה כדי לבטס אותה ולתת אפשרות לעבוד.

מר רוקח אמר משהו דבר אגב בענין מס-הכנסה, שהאוצר שותף לרווחים של האנשים המרוויחים הרבה, ע"י גבית מס-הכנסה. אבל, הפקידים העליונים של מחלקת מס-הכנסה הודו כאן שסמ-הכנסה נגבה בעיקר מהעובדים המקבלים משכרם קבועה, כיוון שזה יותר קל, והאוצר טרם הגיע לאלה המרוויחים רווחים גדולים. החלק העובד קשה של האוכלוסיה משלם את המס בטלואו, ואלה המרוויחים רווחים גדולים אינם משלמים. אנשים מתעשרים עושר רב, אם חלק אחד של הישוב מקבל רווחים מוגזמים, הרי החלק השני של האוכלוסיה אינו יכול לסבול זאת.

מר בן-אליעזר אומר שאילו נהגו לפי הצעתו, היו יכולים למשוך הון רב. ההסתדרות הציונית פועלת בגולה עשרות בשנים, ומדברת על לב היהודים. מה התוצאות? ראינו מה היה בגרמניה - כספים ונפשם של היהודים נלקחו שששף מהם. אנו רואים מה נעשה כעת בעיקר. יש לי הערכה משלי לגבי העשירים שבעמנו. מר בן-אליעזר נסע לחוץ-לארץ, וכמוהו עשו גם אחרים מחברי סיעתו. מה העלו כל הנוסעים? החוק לעירוד השקעות הון נותן למשקיעים די והותר. מתוך ההיסטוריה אני לומר שהיהודים באים רק כאשר החרב מונחת על צוארם.

א. בהיר: אני רוצה לדבר רק על הצברים הנוצעים לוועדת הכספים, אם כי קשה להפריד ביניהם לבין העניינים הנוצעים לוועדת הכלכלה. מר הולנדר דבר בוועדת הכלכלה על סידורים חדשים במשרד המסחר והתעשייה, על קבלת שני שווקים, שוק לכל ושוק חופשי. אני מקוה שהדברים האלה יידונו בפמלה לפני שיגיעו לפרסום. אני רוצה להגביל את דברי בתחום הצעות היו"ר, ולנסות לברר, מה אפשר לעשות בכיוון זה.

אם בשנת 1950 היה המאזן 25 מליון ל"י, בשנת 1951, אני מניח שהוא יעלה עד 35 מליון ל"י, בגלל עליית המחירים וגידול הישוב. יתכן אפילו שהטכום יגיע עד 40 מליון ל"י. דלק עולה לנו ב-10 מליון ל"י, ואני מעריך שבשנה הבאה הוא יעלה 15 מליון ל"י, במטבע קשה.

חומרי גלם עלו לנו ב-25 עד 30 מליון לירות בשנת 1950, ואני מעריך שיעלו לנו השנה - 40 - 45 מליון לירות, ביחד עם ההוצאות לתחבורה ועניינים שונים אחרים. שלושת הדברים האלה ידרשו מאתנו סכום של 90 - 105 מליון לירות. נשארים עוד שני מעיפים - מעיף אמצעי הייצור, שזו בעיה לעצמה, ותשלום הלוואות וחובות קודמים. אם אנו רוצים לשמור על המחירים ועל שכר העבודה, אנו צריכים לקבל את הסכום הגדול הזה במסגרת של 2.80 דולר ללירה. אני מניח שאין הגדל בין חומרי גלם להלבשה והנעלה בשנה שעברה, לבין הסכומים עבורם בשנה זו. נניח שנגיע השנה לאקספורט של 25 מליון ל"י. 13 מליון לירות עומדים לרשותנו מיתרות השטרלינג. אני מניח שההכנסות מן הקרנות והמגביות תעלה ל-18 עד 20 מליון ל"י. בסך הכל, יחסרו לנו, לפי חישוב זה, 40 - 50 מליון ל"י במטבע זר, מלבד ההוצאות לבטחון ואמצעי הייצור.

האם מר בן-אליעזר חושב שאפשר להביא 50 מליון ל"י במסגרת של העברת הון? בשנה שעברה נכנסו מסקור זה 24 מליון ל"י, כולל כל המתנות, מהם 4 מליון ל"י שהלכו לשם הקלה על האוצר בשטח הדולר. מי שחושב שיוכל להכניס 50 מליון ל"י מהעברת הון במשך השנה, אינו אלא משלה את עצמו או משלה אחרים. ניירות-הערך יתנו לנו 10 מליון דולר. אני בעד כל פעולה אשר תעשה, להגדלת העברת הון לארץ בצורה זו או אחרת. אולם, מר בן-אליעזר ומר אלישר מנסים להעביר את הישוב לדרכס הם, לפשיטת רגל ולרעה. אני בונה את תוכניותי על 500 מליון דולר, כי אין לנו כל דרך אחרת. ברור לי שכדי לקבל עליה של 200 אלף יהודים למדינה, דרוש להפעיל גם את ההון הפרטי וגם את ההון הציבורי. יש לי הרגשה ברורה ובטחון שאם אנו רוצים לקבל 200 אלף יהודים לשנה, אנו צריכים לנהוג כפי שנהגנו בשנים האחרונות למשך תקופה של 5 עד 10 השנים הבאות. הלואי ולא תהיה מלחמה, ונוכל לעשות זאת. כל סמסלה אשר תבחר, אשר יש לה סיכויים לבוא במדינה זו, תהיה מיוסדת על היסודות הקיימים בתוך המדינה. אם נצליח לבנות את הארץ באופן מסודר ומאורגן, וגיוס הון לאומי במסדיים כדולים, יהיה טוב. חבל, ויש להצטער על כך, שלא התחלנו את התכנית של המיליון הגדול בשנת 1948, בימי המלחמה או מיד לאחריה. לפני הישיבה סיפר לי מר רוקח על המחירים הגבוהים, הדמיוניים, שמסקיעים אנשים לבניית דירות. אני בטוח שאם אביא לכנסת הצעה להפסיק את תבנית הזאת בתל-אביב, ולבנות רק בניינים חיוניים, כגון בתי-ספר, הרי אף סיעה אחרת לא תצביע בעד הצעתי, כדי שתהיה אפשרות להגיד שממשלת מפא"י שוב קבלה אי-א/טון בכנסת.

לפני שנתיים שמעתי מישהו מאנשי האוצר, מדבר בפסימיות גדולה על כך שבשנת 1951 תהיה קטאסטרופה. היום אדם זה הוא יותר אופטימי, וטוען שבשנת 1953 נצא למרחב. אני סקוה שנצא לדרך לפני זה. הבעיה העיקרית העומדת לפנינו, היא החזקת מעמד במשך החודשים הקרובים ע"י טאמץ מיוחד. לכן אני מעד זה שייעשה כל מאמץ על מנת להחזיק מעמד, בכל צורה שהיא. באופן נראות לי אפשרויות של קיום מסך יותר מסודר וסתוכנן, גם סמחינה כלכלית וגם סמחינה כספית.

שלושת החודשים האחרונים הוציאו את הרוח מפרשי אותם האנשים אשר דברו על יבוא ללא תשלום בהתלהבות רבה, והיום יותר קל לי להתווכח אתם מאשר לפני שלושה חודשים. אני מסכים שתהיה יד אחת הקונה את הדולרים, ושהיה מחיר סקסימאלי ביבוא ללא תשלום, ושהסחורה הבאה בדרך זו תסכר לפי רשיון, ותכנס ל"פול" של עדיפויות. אני מסלים עם כך שהשנה נשלם יותר בעד בניינים חיוניים, אבל אני עומד על כך שיבנו את הבניינים הנחוצים לציבור ולהתפתחות מסקה של הארץ, ולא דברים אחרים.

בהצעת היו"ר מדובר על שני שווקים. מציעים לנו שהשוק השני יהיה בלי פיקוח - זו ההצעה שהביא היום מר הולנדר. אולם אני רוצה שגם השוק השני יהיה מודרך, ושיקבעו לו מחירים סקסימאליים. אני רוצה שיקבע לאיזו סטרה הולכים דולרים הבאים מחוברים סטויימים, ותהיה הכוונה בכל הדברים האלה. אינני רוצה שכל אחד יחליט בעצמו מה להביא ומה לא להביא, אלא שיהיה מי שידריך את המביאים ויאסר מה יש להביא. אם גלך בדרך זו, אני רואה סיכויים טובים לתקופה הקרובה. יש לחזור לפיקוח, כי אחרת אין אפשרות להמשיך.

היו"ר ד. ג. פנקס:

לפני שמר הורוביץ ושר האוצר יטכנו את הדיון הזה, ברצוני להעיר שמי הערות כדי להבהיר שתי נקודות בהצעתי. אני יצאתי מהשקפה שאנו עני, ושיהיה לנו צורך במשך השנה הזאת, ואולי גם בשנה הבאה, להדק את החגורה. אינני מקבל את המספרים המוגדלים לתצרוכת, אשר מר בהיר הניח כיסוד לחישוביו. שמענו לפני כמה שבועות מפני מר הורוביץ, שפמשך השנתיים האחרונות הבאנו סזון ~~מאז~~ יותר מ-23 מליון ל"י לשנה. יש לאמץ את הייצור המקומי של המזונות. אני יוצא מההנחה שיש להגדיל את ההכנסות מן הקרנות ושיש להדק את החגורה. אם שר האוצר נסע לאנגליה, הרי הוא עשה זאת על סנת שתהיה לנו הכנסה של יותר מ-18 מליון ל"י במשך השנה הזאת מהמקורות הציבוריים הלאומיים, אשר צריכים, לדעתי, לכסות לפחות את ההוצאות עבור המצרכים החיוניים של אוכל והלבשה. ברור שהצעותי הן רק נסיון לתת סכימאטיזציה של העניינים. כן נסיתי לנתח את התמונה של המאזן התשלומים. נסיתי לראות איך נחיה במשך השנה הבאה, וקבעתי באופן סכמאטי את הסכומים שקבעתי. דברתי בהצעותי על זה שהשאיפה צריכה להיות, שהייצוא בחקלאות ופרי-הוד יכסה את יבוא חומרי הגלם שלנו. על כל פנים, צריכה להיות הכוונה בפגמה להגיע לאיזון היבוא וביצוא. אמרתי שהצעתי בלתי אפשרית, אלא בשערים שונים של הוולוטה. לא קבעתי, מה יהיו השערים השונים, אבל אי-אפשר לסדר את היצוא או את היבוא בלי שערים שונים.

גם אני הבאתי בחשבון את 500 מליון הדולר. אני יודע שאנו זקוקים לאמצעים גדולים יותר. לא נבעתי בשאלות גדולות של שכר עבודה, ומעגל הקסמים של ההתיקרות. קשה למצוא, מהי הנקודה שיש להאחז בה כדי להפטיק את השטן המשחים הזב מהשתללות.

הייתי מאוד מעוניין שמשרד האוצר והמשרדים הכלכליים יפרטמו רשימה של מצרכים, אשר אפשר יהיה לשנותה אחרי כמה חודשים, איזה סחורות אי-אפשר להביא, כדי שכל אדם ידע איזה סחורות הוא יוכל להביא, ולא יהיה זקוק לרשיון מיוחד לשם היבוא. כמובן, רק תושב חוץ יוכל לעשות זאת. משום כך אמרתי שהיבוא ללא תשלום ייעשה רק על ידי תושבי חוץ, ולא ע"י תושבי המדינה. הפרינציפ של ההפרדה בין הדולר לבין השמוש בו, הוא אחד מהעיקריים. מדברי שר האוצר הבנתי שהוא מקבל את העיקרון הזה. אני מקווה שיתרון זה יוכל לגרום להורדת המחירים של הדולר באופן שש-אטי, עד שנגיע לגבול שאנו רוצים לעמוד עליו.

בנוגע להערת מר רוקח, בדבר חשבון חסום, ברצוני להגיד שדבר זה הוא הכרחי. כל זמן שקיים פיקוח על מטבע חוץ. לפי החוק הקיים, תושב חוץ אינו יכול להחזיק כסף בארץ-ישראל, אלא בבנק, תחת בקורת, ומותר לו להשתמש בכסף, רק אם הוא מודיע על המטרה. מי שיביא יבוא כזה, או דולר במחיר שאנו רוצים בו, יורשה לקנות כרצונו, ברשיון, או לתת מתנה למישהו, ולהוציא כספים לצרכיו הוא, כתייר בארץ. אם הוא לא ימטרך להיות נתון לבקורת בנוגע ליבוא ללא תשלום, תהיה סכנת הברחת כספים.

אינני עומד על כך שהועדה תסכם את הצעותי בחוק. התכוונתי לצמצם את הוויכוח הזה על השאלות הנובעות לוועדת הכספים, ולטכנו. אחרי ששמעתי אתמול את דברי שר האוצר, אסתפק בזה שהצעותי תונחנה כיסוד לפעולת האוצר בתקופה הקרובה. השאלה אם הבנקים יהיו הצנורות המוסמכים לקבלת הדולר, או שתהיה חברה מיוחדת לשם כך, אינה שאלה עקרונית.

י. רוקח:
הצעות היו"ר אינן ספטיקות את היבוא ללא תשלום. הן נותנות אפשרות לשערים שונים של הדולר, ולתוספת הובלה. (אני מניח שגם על הובלה צריך לשלם דולרים למטשלה).

היו"ר ד. ג. פנקס:
אני מציע שהדולר יכנס לאוצר, והאוצר יחליט כמה יש להכניס. יש להכריח את המאנשים המביאים סחורות למכור חלק מהסחורות למטשלה במחירים מסויימים, כשביל בנייני עולים נניח, ולתת לו למכור את השאר במחיר אחר. אינני רוצה שאנשים ימכרו חלק מהסחורה בחו"ל על סנת לשלם דולרים למטשלה. אני יודע שגם ד"ר ברט ספכים לי בעניין זה.

שר האוצר א. קפלן:

אני רוצה שנהיה זהירים מאד בפרסום הדברים האלה, אנו פשהלים ברגע זה מו"ס קשה מאד עם ארה"ב בקשר לשער המטבע. הם רוצים לדעת איזה שער נקבע. מדבר זה יכולות להיות מסקנות קשות מאד. אין שלא תחליטו, אני מבקש שהדברים לא יפורסמו.

אי-אפשר להכין רשימת מצרכים. יכולות להיות שתי דרכים; אנו תים על כל מקרה לפי הדרך האחת, ולפי הדרך השנייה, יכול להיות שמישהו "בונמפידה" רוצה לשלוח מצרכים שיש לו לארץ. על כל פנים, אי-אפשר להכריז על רשימה. קבלתי בקשה בקשר ליבוא חומרים שונים, וגם חומר אחד שיכול להיות טוב ומועיל, ושלא היה עולה על דמתי לכלול אותו ברשימה. אין צורך ברשימה. אנו רוצים להפריד בין מעברי הדולר וקוני הדולר, ולתת רשיון בכל מקרה. בזמן נתינת הרשיון, יש לדון אם ביבוא אינו מתחרה עם התעשייה בארץ, ואם הוא אינו בגדר לוקטוס מיותר לגמרי לארץ.

בשאלה שאלה בנוגע ל"אספל". "אספל" נותנת את הכסף בשתי צורות, היא נותנת את הכספים למוסדות ציבוריים כמו הקרן-הקיסת, והיא נותנת גם בצורות אחרות, למוסדות אחרים. הקרן-הקיסת קבלה מ"אספל" מאמריקה, והתשלום יהיה שם. בקשר עם פעולת שר החקלאות המציאה "אספל" הלוואה של 3,400,000 דולר. "אספל" נתנה הלוואות למוסדות שונים, ולמגבית של ההסתדרות בארה"ב. המוסדות המקבלים כסף מחזירים אותו. עומדים להקים מפעל מזונות על יד אפיקים, כדי לנצל את הפסולת. על סנת להשיג את האמצעים להקמת מפעל זה, הקימו ישובי עמק-הירדן חברה. נחוץ להם סכום של כ-1,200,000 דולר במכוונות. המפעל העומד להיות סוקס הוא מפעל מאושר, והכסף מסו"ל יושקע במטבע חוץ, או בצורת מניות, או כהלוואה. אנו מאשרים שהכסף יוחזר בדולרים, ומבטיחים "קונטרספיליטי". "אספל" מתכוונת להקים שורה של נתי-מלון בארץ. אנו מאשרים את התכניות, באותם התנאים כמו לאחרים. "אספל" אינה משלמת מניות, אולם, דבר זה אינו מעניני אלא מענינה של החברה.

ס י כ ו ס
=====

דברי סר הורוביץ נסיכום הדיון בשאלת
סאזן התשלומים - באחת הישיבות הבאות.

ג. התקציבים לשנת הכספים הבאה ותקציב בוסף.

שר האוצר א. קפלן:

אני סקוה שהיום או סחר יונח על שולחן הכנסת התקציב הנוסף לשנה הקודמת, אשר ברובם הגדול, דנו על טעיפיו העיקריים בוועדת הכספים. אח"כ יועמד על סדר היום תקציב הזמני, תקציב מעבר הבנוי על בסיס של 4 חודשים, לפי הצעתנו. אנו מציעים לחלק את התקציב ל-12 חלקים ולהכפיל ב-4. לזה אנו רוצים להוסיף סכום מסויים של רזרבה אשר נציע להעמיד לרשות הממשלה. הרזרבה תהיה בערך פרופורציונלית לגידול הישוב, אולם, בלי חלוקה למעיפיים. איננו מציעים כל שינויים בדבר הכנסות. ההכנסות תהיינה לפי האומדנה של השנה הקודמת, אולם, אני מעריך שתהיה העלאה אשר תכסה את ההוצאה. כדי לשמור על ההכנסות כפי שהיו בשנה הקודמת, אנו צריכים להאריך את תוקפן של שתי החלטות, בדבר תוספת מלחמתית ובדבר מס-קליטה. התקציב הזמני יהיה לחודשים אפריל - יולי.

את תקציב הבטחון אני מציע למסור לוועדת הכספים לאשור, גם כן ל-4 חדשים. תקציב הבחירות יכלל ברזרבה שהזכרתי קודם. בקשר לתקציב הבטוח, הסב יותר מסובך. הממשלה הזאת חשבה בן-כך להציע תקציב פיתוח שיעמוד בהתאמה לתכנית ההגדלה, כאשר נראה מה תהיינה ההכנסות המשוערות. את זאת נראה בסוף יוני או ברשית יולי. לעת עתה עלינו לבצע את הדברים השוטפים, או הדברים שהעונה סחייבת את ביצועם, או שהסב בקליטה ומעטוקה סחייב את ביצועם. אני מציע לקחת לתקציב הפיתוח שלישי מן התקציב של השנה הקודמת - כ-22 מליון ל"י. גם פה אני מציע לאשר תוספת מסויימת, אולם אני מציע להקטין את היקף שטרי המקרקעים, ולצייין זאת באופן סמלי. אני רוצה לתת רק 10 מליון

את הוויכוח הזה לסכני, על סנת לדחות את הוויכוח הגדול עד לאחר תוצאות הבחירות לכנסת החדשה.

ביום ב' אגיש לכנסת דו"ח ל-10 חודשים. דו"ח זה לא יהיה סופי, כי אינני סבור שאספיק לעבד דו"ח ל-12 חודשים על כל המחלקות. הדו"ח יהיה כללי ולא מפורט בסעיפים מסויימים, ובמשך הזמן נפרט אותו.

במשרד האוצר רווחת הדעה שעל האוצר להמשיך להכין הצעת תקציב מלאה לשנה הבאה, אשר תפטר כחומר לכנסת הבאה, אשר תשתמש בו אם תרצה בכך.

י. רוסה: אני מבין שתכניס בחזרה מתקציב הפתוח את הסכומים שנרשמו ולא הוצאו, כיוון שהיו התחייבויות עליהם.

שר האוצר א. ספלון: לפי החוק יש לי תקופה של 6 חודשים אחרי תום השנה בקשר לתקציב הפיתוח, כך שהתקציב בתוקפן, אם כי אינני רוצה להכניס אותו לתקציב זה. אינני רוצה להכניס לתקציב זה גם את הסקדמות שניתנו, כי אינני רוצה להגביל את תקציב הפיתוח יותר מדי ברגע זה. הסכומים אלה יוכנסו כמיקדטה לתקציב כולו. אני מקווה שנוכל, על כל פנים, נשתדל, להפסיק לגמרי את שטרי האוצר.

אם תחליטו לשנות בתקציב הכנסת ותקציב מבקר המדינה בשביל 4 חודשים הקרובים, נקח את השנויים בחשבון בתוך הרזרבה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.30.